

วัตถุกับชีวิต
มงคล สุวรรณชาติ

Objects and life
Mongkhon Suwanchatri

คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Learning Sciences and Education Faculty

* Corresponding author. E-mail address: mongkhon.tee@gmail.com

received: June12,2024 revised: March 31,2025 accepted: May 5,2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ถูกริเริ่มขึ้นภายใต้ความมุ่งหมายที่จะสำรวจความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างวัตถุกับสถานะแห่งชีวิตมนุษย์ ผ่านการสร้างสรรค์ทางศิลปะที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2 มิติในหัวข้อ “วัตถุกับชีวิต” เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้เทคนิคและวิธีสร้างงานศิลปะ สร้างองค์ความรู้ วิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมทักษะในการทำความเข้าใจในตัวเอง รวมถึงสร้างระบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประเด็นที่ 1 การสร้างผลงาน “วัตถุกับชีวิต” อาศัยแนวคิดคอนเซ็ปชวลอาร์ต พุทธศิลป์ หลักไตรลักษณ์ สุนทรียศาสตร์ และแนวคิดวัตถุนิยม โดยใช้เทคนิค Oil on Linen และ Oil on Copper plate ประเด็นที่ 2 คุณค่าทางอารมณ์และจิตใจที่ส่งผลต่อทักษะในการทำความเข้าใจในตัวเอง เกิดจากการตีความหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ประเด็นที่ 3 ระบบการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะใหม่ และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลัก ‘เสพ-สร้าง-นำเสนอ

คำสำคัญ: จิตรกรรม ไตรลักษณ์ วัตถุ มุมมองศิลปะเชิงแนวคิดในงานพุทธศิลป์ร่วมสมัยชุด “วัตถุกับชีวิต”

ABSTRACT

This research was initiated with the objective of exploring the profound relationship between objects and human life through artistic creation. The study aimed to produce two-dimensional paintings under the theme “Objects and Life,” to develop knowledge of artistic techniques and creative processes, to enhance analytical and creative thinking, and to promote self-understanding. In addition, the research sought to develop an inclusive learning system accessible to all learners through a qualitative research approach. The findings of the study were summarized into three main issues. Issue 1: The creation of the artwork “Objects and Life” was based on the concepts of conceptual art, Buddhist art, the Three Characteristics (impermanence, suffering, and non-self), aesthetics, and materialism. The artworks were created using oil on linen and oil on copper plate techniques. Issue 2: Emotional and mental values were found to influence self-understanding skills, derived from the interpretation of the Buddhist principles of impermanence (anicca), suffering (dukkha), and non-self (anatta). Issue 3: The learning system focused on the development of new skills and the integration of technology to support lifelong learning. The learning process was structured

according to the framework of “Consume – Create – Present,” integrating traditional practices with contemporary educational approaches.

Keywords: Painting Contemporary Buddhist Objects Conceptual Art Perspectives in Contemporary Buddhist Artwork, "Objects and Life"

บทนำ

ในบริบททางสังคมปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่าง "วัตถุ" และ "ชีวิต" ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่น่าสนใจและสมควรได้รับการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่แนวคิดวัตถุนิยมซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และเป็นตัวกำหนดทิศทางความคิด ความรู้สึก รวมถึงการรับรู้ความเป็นจริงของมนุษย์ การสำรวจสถานะของวัตถุภายใต้กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติและปรัชญา จึงเป็นช่องทางสำคัญในการทำความเข้าใจตนเองและโลกโดยการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในหัวข้อ “วัตถุกับชีวิต” เพื่อนำเสนอประเด็นทางสังคม วิเคราะห์ปัญหาสังคมวัตถุนิยมโดยใช้หลักกรรมไตรลักษณ์เป็นกุญแจสำคัญ โดยมีอิทธิพลจากศิลปะเชิงแนวคิด หรือคอนเซ็ปชวลอาร์ต (Conceptual art) สะท้อนชีวิตในสังคมวัตถุนิยมในปัจจุบันสรรพลึงที่มีอยู่และสถานะแวดล้อมซึ่งมองเห็นและรับรู้ได้ประกอบกับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากเทคนิคอันหลากหลาย อาทิ เทคนิค Impasto เป็นศัพท์เทคนิคที่ใช้เรียกในเชิงวิชาการทางศิลปะ เป็นภาษาอังกฤษที่มีรากศัพท์จากภาษาอิตาลี หมายถึงเทคนิคการวาดภาพที่ใช้มวลสีหนา ๆ ปาดป้ายด้วยเกรียงหรือพู่กันบนผ้าใบ ซึ่งนิยมใช้กันมากในสีน้ำมัน เทคนิคนี้ทำให้เกิดชั้นผิวสีนูนออกจากพื้นผิวใบจนเร้าสัมผัสและมองเห็นชัดเจน คำว่า Impasto ถ้าถอดความเป็นภาษาอังกฤษก็คือ to paste แปลก็คือเทคนิคการโปะ โปะ โปะ ปิด เทคนิคนี้สามารถใช้ได้หลากหลายเป้าหมาย เป้าหมายแรกคือ ใช้เพื่อแสดงถึงแสงสว่างหรือที่เรียกว่าไฮไลท์ (Hight light) ส่วนนี้ต้องใช้เนื้อสีที่หนากว่าส่วนอื่น ๆ เพราะเนื้อสีที่หนาและทึบแสงจะทำให้เห็นสีในระยะใกล้สุด คือ สีที่นูนออกมาทำให้ภาพดูมีมิติมากขึ้น เช่น ผลงานของเรมбранด์ (Rembrandt) หรือติเชียน (Titian) โดยเฉพาะการเน้นแสงบนใบหน้าที่ใช้เทคนิคดังกล่าวจะได้ผลที่ยืดเยื้อมาก เป้าหมายที่สองคือ ใช้เพื่อสำแดงพลังทางอารมณ์และความรู้สึกออกมาทางรอยฝีแปรงที่ปาดด้วยเนื้อสีที่หนาแน่นและเห็นร่องรอยการเคลื่อนไหวของมือที่ตวัดอย่างรวดเร็วและเฉียบพลัน เช่น ผลงานของศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสต์ (Impressionism) โดยเฉพาะผลงานของฟานโก๊ะ (Vincent Van Gogh) ที่มักคุ้นกันดีตลอดจนผลงานศิลปะร่วมสมัยแนวสำแดงพลังทางอารมณ์ (Abstract Expressionism) เช่น ผลงานของชองวิลเล็ม ดี คูนิง (Willem de Kooning) และเป้าหมายที่ 3 ใช้เพื่อให้สีนูนออกมาสร้างภาพแบบแนวค้ำกึ่งระหว่างจิตรกรรมและงานประติมากรรมนูนสูง (Bas-relief) เช่น ผลงานของแฟรงค์ เออร์บัค (Frank Auerbach) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการทำงานผลงานจิตรกรรมดังกล่าว ยังสามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้เทคนิคและวิธีสร้างงานศิลปะเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป อีกทั้งยังสร้างองค์ความคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าทางด้านอารมณ์และจิตใจเพื่อส่งเสริมทักษะในการทำความเข้าใจในตัวเอง รู้จักปรับใช้รวมถึงมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้การเสริมสร้างทักษะใหม่และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคนที่ถูกนำไปใช้อย่างทั่วไปและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้และทักษะในการเข้าใจตนเอง ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของชีวิต ผ่านผลงานจิตรกรรม 2 มิติ หัวข้อ “วัตถุกับชีวิต”
2. เพื่อพัฒนาระบบการสร้างชุดผลงานจิตรกรรม 2 มิติ หัวข้อ “วัตถุกับชีวิต” ผ่านการใช้เทคนิคทางศิลปะ
3. เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้การเสริมสร้างทักษะใหม่และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคนที่ถูกนำไปใช้อย่างทั่วไปและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวความคิดเรื่องคอนเซ็ปชวลอาร์ต, พุทธศิลป์ (หลักไตรลักษณ์), และ วัตถุนิยม เป็นรากฐานในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2 มิติ ชุด “วัตถุกับชีวิต” ด้วยเทคนิค Oil on Linen และ Oil on Copper plate กระบวนการสร้างสรรค์และการตีความหลักไตรลักษณ์นี้ นำไปสู่การค้นพบคุณค่าทางอารมณ์และจิตใจ ซึ่งช่วยเสริมสร้าง ทักษะในการทำ

ความเข้าใจในตัวเองโดยผลลัพธ์เชิงนามธรรมที่ได้ถูกนำมาจัดระบบเพื่อสร้าง ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน และมีหลักการ ‘เสพ-สร้าง-นำเสนอ’ เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะใหม่อย่างยั่งยืน

เรื่อง “วัตถุกับชีวิต” ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัยและองค์ประกอบการสร้างสรรค แบ่งได้ เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะการวางโครงเรื่อง

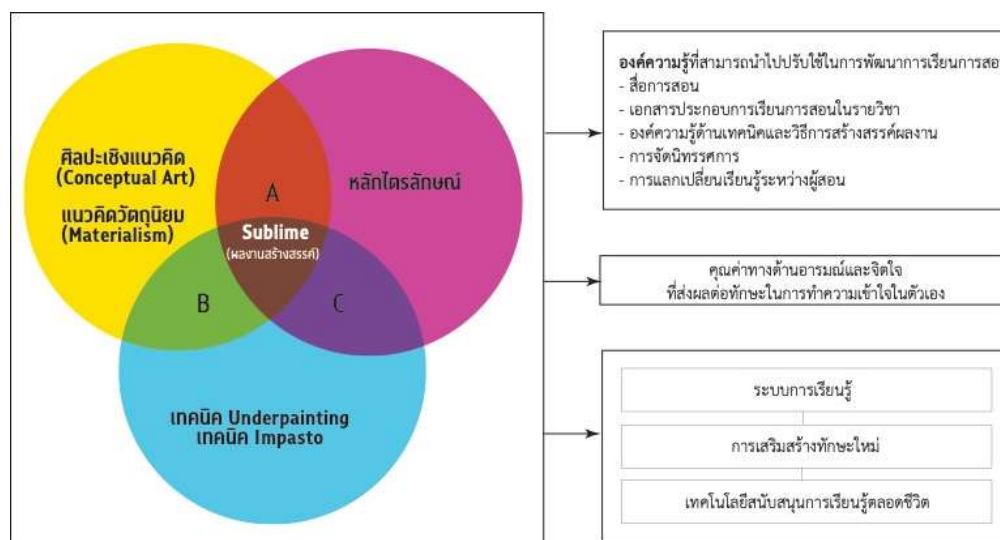
1.1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 1.2. การกำหนดแนวเรื่อง 1.3. การกำหนดรูปแบบในงานจิตรกรรม

ระยะที่ 2 ระยะการสร้างสรรคผลงาน

2.1. ทศนาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค 2.2. เทคนิควิธีการในการสร้างสรรคผลงาน 2.3. อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค

ระยะที่ 3 ระยะการวิเคราะห์ สรุปลผลและเผยแพร่

3.1. การวิเคราะห์ข้อมูล 3.2. การสรุปลผล 3.3. การเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

จากกรอบแนวคิดจะเห็นว่า ในภาพนี้ประกอบด้วยวงกลมสามวงที่ซ้อนทับกัน ได้แก่วงสีเหลือง แทนแนวคิดศิลปะเชิงแนวคิด (Conceptual art) และ แนวคิดวัตถุนิยม (Materialism) ซึ่งเป็นด้านของความคิดและปรัชญาในการสร้างงานศิลป์ ศิลปินในแนวนี้นักให้ความสำคัญกับ “ความหมาย” มากกว่ารูปแบบวงสีม่วง แทน หลักไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดทางธรรมะว่าด้วยความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความเป็นทุกข์ (ทุกขัง) และความไม่มีตัวตน (อนัตตา) หมายถึงการมองศิลปะผ่านมุมมองของการเปลี่ยนแปลงและสัจธรรมของชีวิตวงสีน้ำเงิน แทน เทคนิคการวาดภาพ โดยเฉพาะเทคนิค Underpainting (การลงสีพื้นก่อนวาดจริง) และ Impasto (การปาดสีหนาให้เกิดพื้นผิว) ซึ่งเป็นด้านของกระบวนการและเทคนิคทางกายภาพของศิลปะ แผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่า “ผลงานศิลปะที่แท้จริง” เกิดจากการหลอมรวมระหว่างแนวคิดทางปรัชญา เทคนิคทางศิลปะ และความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต เมื่อทั้งสามสิ่งอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ก็จะเกิด “Sublime” ซึ่งคือความยิ่งใหญ่ทางศิลปะที่ทรงพลังและมีคุณค่าทางจิตใจสูงสุด

การกำหนดแนวเรื่อง

กำหนดแนวเรื่องโดยการนำแนวทางทางศาสนามาประยุกต์ใช้กับแนวปฏิบัติร่วมสมัยในเชิงปฏิบัติการ หรืองานพุทธศิลป์ร่วมสมัย มีวิธีการและแนวความคิดสอดคล้องกับงานศิลปะเชิงแนวคิดหรือ Conceptual Art ทั้งวิธีการกระบวนการทางศิลปะหรือวิธีการเล่าเรื่อง ผสานกับการเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องหลักไตรลักษณ์และแนวคิดวัตถุนิยม (Materialism) เพื่อเป็นกุญแจสำคัญในการทำให้นักช้รู้จักต้นเหตุของการเกิดทุกข์ ซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญกับวัตถุ กลายเป็นสังคัมวัตถุ นิยม จนทำให้เกิดปัญหาสังคัมอื่น ๆ ตามมา

การกำหนดรูปแบบในงานจิตรกรรม

เริ่มต้นจากความสนใจและแรงบันดาลใจจากเนื้อหาเรื่องราวจากรูปแบบของการใช้ชีวิตประจำวันและการเห็นวิถีชีวิตที่เน้นด้านวัตถุเพียงฝั่งเดียว จนทำให้เกิดความทุกขใจ ผ่านมุมมองที่มีหลักไตรลักษณ์เป็นที่ตั้ง การกำหนดรูปแบบผลงานจิตรกรรมของผู้วิจัยจึงจัดอยู่ในทั้งรูปแบบเหมือนจริง เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกความเป็นจริงผสมผสานกับ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ความรู้ และความมีชีวิต ผ่านสีแปรบนผ้าลินิน จำนวน 4 ชิ้น ซึ่งมีความแตกต่างกันคือ หมายเลข 1 สัญลักษณ์แห่งความตาย สื่อความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ อำนาจ และความตาย แสดงการยึดติดในวัตถุของสังคม หมายเลข 2 เปรียบกะโหลกกับชีวิตมนุษย์ ชี้ให้เห็นความเสมอภาคของความตาย ไม่ว่ามีฐานะเพียงใด หมายเลข 3-4 นำเสนอความไม่เที่ยงของร่างกายและรูปลักษณ์มนุษย์

ระยะการสร้างสรรค์ผลงาน

ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์

ทัศนธาตุในผลงานจิตรกรรมของผู้วิจัยนั้นเป็นส่วนสำคัญในการสื่อความหมายแบบ “ภาษาภาพ” ผู้วิจัยใช้การประสานสัมพันธ์ของทัศนธาตุให้มีความเชื่อมโยงของเนื้อหาและเทคนิค และนำไปใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับเนื้อหาส่วนอื่น ๆ สามารถแบ่งทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

จุด (Point) เพราะจุดเป็นธาตุเบื้องต้นที่สุดของการเห็น จุดมีมิติเป็นศูนย์ ไม่มีความกว้าง ความยาว หรือความลึก เป็นธาตุที่ไม่สามารถจะแบ่งออกได้อีก เป็นสิ่งที่เล็กที่สุดที่จะใช้สร้างรูปทรงและสร้างพลังเคลื่อนไหวของที่ว่างขึ้นในภาพได้ ในธรรมชาติเราจะเห็นจุดกระจายซ้ำ ๆ อยู่ทั่วไปในที่ว่าง เช่น จุดที่สุมของกลุ่ดาวในท้องฟ้า ลายจุดในตัวสัตว์และพืชบางชนิด เมื่อเราอยู่บนที่สูงมองลงมายังกลุ่มคน จะเห็นเป็นจุดกระจายเคลื่อนไหวไปมา มิติก็ไม่มี หรือรวมกลุ่มกัน จุดที่เราเห็นซ้ำ ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดตำแหน่งของรูปทรง (จุด) ในที่ว่างขึ้น ซึ่งเป็นการเริ่มแรกที่สุดขององค์ประกอบศิลป์ ตัวจุดนั้นเกือบไม่มีความสำคัญอะไรเลย รูปร่างก็ไม่มี มิติก็ไม่มี แต่เมื่อปรากฏตัวในที่ว่างจะทำให้ที่ว่างนั้นมีความหมายขึ้นมาทันที กล่าวคือ ถ้าเป็นจุดจุดเดียว ที่ว่างกับจุดจะมีปฏิสัมพันธ์กันโต้ตอบซึ่งกันและกัน

เส้น (Line) เส้นขั้นต้นที่เป็นพื้นฐานจริง ๆ มี 2 ลักษณะ คือ เส้นตรงกับเส้นโค้ง เส้นทุกชนิดเราสามารถแยกออกเป็นเส้นตรงกับเส้นโค้งได้ทั้งสิ้น ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งบอกว่า งานทัศนศิลป์ชิ้นแรก ๆ ของมนุษย์นั้นเริ่มจากเส้นดังที่เราจะเห็นได้จากภาพเขียนตามผนังถ้ำของคนสมัยดั้งเดิม (Primitive) การเริ่มต้นของงานศิลปะในวัยเด็กก็ใช้เส้นเช่นเดียวกัน เส้นเป็นทัศนธาตุเบื้องต้นที่สำคัญที่สุด เป็นแกนของทัศนศิลป์ทุก ๆ แขนง เส้นเป็นพื้นฐานของโครงสร้างของทุกสิ่งในจักรวาล เส้นแสดงความรู้สึกได้ทั้งด้วยตัวของมันเอง และด้วยการสร้างเป็นรูปทรงต่าง ๆ ขึ้น งานจิตรกรรมของไทย จีน และญี่ปุ่น ล้วนมีเส้นเป็นหัวใจของการแสดงออก อีกทั้งเส้นยังแสดงแก่นแท้ของทุกสิ่งได้อย่างเข้มข้นและยั่งยืนที่สุด นอกเหนือจากการแสดงขอบเขตของสิ่งของ รูปทรง น้ำหนัก สี แล้ว เส้นยังสามารถให้ความรู้สึกต่าง ๆ จากลักษณะทิศทาง และขนาดของเส้นเอง ในทางศิลปะเส้นที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือ เส้น

น้ำหนักของแสงและเงา (Tone) คือ ความอ่อนแก่ของบริเวณที่ถูกแสงสว่าง และบริเวณที่เป็นเงาของวัตถุหรือการระบายสีให้มีผลเป็นความอ่อนความแก่ของสีหนึ่ง หรือหลายสี หรือบริเวณที่มีสีขาว สีเทา และสีดำ ในความเข้มข้นต่าง ๆ ในงานชิ้นหนึ่ง น้ำหนักที่ใช้ตามลักษณะของแสงเงาในธรรมชาติจะทำให้เกิดปริมาตรของรูปทรง นอกจากจะให้ปริมาตรและความแน่นแก่รูปทรงแล้ว น้ำหนักยังให้ความรู้สึกและอารมณ์ด้วยการประสานความอ่อนแก่ของน้ำหนักที่ประสานอีกด้วย

รูปทรง (Form) เกิดจากการนำของอารมณ์ ความรู้สึก มากกว่าเหตุผลทางปัญญา รูปทรงคือส่วนที่เป็นรูปธรรมของงานศิลปะ เป็นตัวการสำคัญที่สื่อความหมายจากศิลปินไปสู่ผู้ดู และด้วยรูปทรงเพียงส่วนเดียว ศิลปินก็สามารถสื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องอาศัยเรื่องหรือเนื้อเรื่องใด ๆ รูปทรงจึงมีความหมายที่สุด จนอาจกล่าวได้ว่า รูปทรงคืองานศิลปะ

สี (Color) คือ แสงที่มีความถี่ของคลื่นในขนาดที่ตามนุษย์สามารถรับรู้สัมผัสได้ แม้สีที่เป็นวัตถุ (Pigmentary primary) ซึ่งประกอบด้วย เหลือง แดง น้ำเงิน และ สีที่เกิดจากการผสมของแม่สี อนึ่งสีมีอยู่ 2 ชนิด คือ สีที่เป็นแสง (Spectrum) ได้แก่ สีที่เกิดขึ้นจากการหักเหของแสงกับสีที่เป็นวัตถุ (Pigment) ได้แก่ สีที่มีอยู่ในวัตถุธรรมชาติทั่วไป เช่น พืช สัตว์ แร่ธาตุ ฯลฯ สีทำหน้าที่เช่นเดียวกับน้ำหนักทุกประการ แต่เพิ่มหน้าที่พิเศษที่สำคัญที่สุดขึ้นอีกประการหนึ่ง คือ ให้อารมณ์ความรู้สึกด้วยตัวเองโดยตรง

พื้นผิว (Texture) หมายถึง ลักษณะของบริเวณพื้นผิวของสิ่งต่าง ๆ ที่เมื่อสัมผัสจับต้องหรือเมื่อเห็นแล้วรู้สึกได้ว่าหยาบละเอียด มัน ดำน ขรุขระ เป็นเส้น เป็นจุด เป็นกำมะหยี่ ฯลฯ ลักษณะผิวมี 2 ชนิด คือ ลักษณะผิวที่เราจับต้องได้ และ ลักษณะ

ผิวที่เข้าเทียมขึ้นลักษณะผิวโดยทั่วไปถือว่าเป็นทัศนธาตุที่มีได้เป็นหลักในการสร้างรูปทรง เพราะตัวมันเองมีข้อจำกัด ไม่มีลักษณะทั่วไปสมบูรณ์เหมือนธาตุอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็มีการผสมผสานหลายครั้งใช้ลักษณะผิวเป็นทัศนธาตุที่สำคัญในการสร้างงานด้วยการใช้พื้นผิวของวัสดุต่าง ๆ มาประกอบเป็นรูปทรงที่สมบูรณ์ได้ สามารถอธิบายการใช้ทัศนธาตุในผลงานทั้ง 4 ชิ้น คือ

หมายเลข 1 ใช้ เส้น และ รูปทรงกระดุก เหยี่ยว กระสุน จัดองค์ประกอบแบบกระจายทั่วภาพ สร้าง น้ำหนักแสงเงา (Tone) ให้เกิดความลึกและความหม่นมืด สื่อถึงอำนาจและความตาย.

หมายเลข 2 เน้น รูปทรงกะโหลกมนุษย์ ที่เด่นกลางภาพ ใช้ น้ำหนักและแสง ขบให้โครงสร้างชัดเจน สื่อถึงความเสมอภาคของชีวิตและความตาย พร้อม สีโทนเย็น แทนอารมณ์สงบและยอมรับสัจธรรม.

หมายเลข 3 ใช้ เส้นและรูปทรงสมบูรณ์แบบแบบกรีก-โรมัน ตัดกับ กะโหลกมนุษย์ เกิดความขัดแย้งของรูปทรงและผิวสัมผัส (Texture) เพื่อเปรียบเทียบความชั่วครวกับความไม่เที่ยง.

หมายเลข 4 ใช้ พื้นผิว (Texture) ของทองและโลหะจากเทคนิค Oil on copper plate ให้ความเงา สื่อถึงคุณค่าภายนอก และตัดด้วย โครงกะโหลกสีทอง เพื่อแสดงสัจธรรมแห่งอนิจจังภายใต้ความงามที่เสื่อมสลาย

เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน

ในผลงานสร้างสรรค์ของผู้วิจัยนั้นผู้วิจัยได้ใช้สื่อหลายอย่างเป็นส่วนประกอบสำคัญใน การเก็บข้อมูลผลงานไม่ว่าจะเป็น การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ การนำพาตัวเองไปสัมผัสหรือหาประสบการณ์ร่วม เฟซบุ๊ก นิติศาสตร์ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ โดยการนำสาระที่ได้จากสื่อต่าง ๆ เหล่านั้นมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ก่อนนำมาขยายเป็นผลงาน โดยใช้เทคนิคสีน้ำมัน ผลงานของผู้วิจัยสามารถแบ่งระยะการทำงานออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. การสร้างภาพร่างต้นแบบ เมื่อได้ข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ไปค้นคว้าและ ค้นหาแล้ว นำมาจัดเรียงและตัดต่อภาพด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และ 2. การสร้างผลงานจริงบนผ้าลินิน การร่างภาพผู้วิจัยรองพื้นโทนสีในน้ำหมักกลาง ตามที่ต้องการ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

โครงไม้อย่างดี, ผ้าลินิน, แม็กซ์, ลูกแม็กซ์, ดินสอ, สีน้ำมัน (Artist Grade), สีอะคริลิก, พู่กัน, แปรงทาสี, น้ำมันลินสีด, น้ำมันล้างพู่กัน, น้ำมันเคลือบ, กระดาษ, ภาพถ่าย, เครื่องโปรเจ็คเตอร์และ คอมพิวเตอร์

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัย “วัตถุกับชีวิต” คือการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุและชีวิตมนุษย์ในสังคมวัตถุนิยม โดยใช้แนวคิด พุทธปรัชญาไตรลักษณ์ ผสานกับ ศิลปะเชิงแนวคิด (Conceptual art) ผลงานจิตรกรรมชุด “สัญญาแห่งความตาย” ใช้เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าลินินและแผ่นทองแดง ร่วมกับวิธี Impasto เพื่อสร้างมิติและอารมณ์ภาพ เนื้อหาสะท้อนความไม่เที่ยง ความหลงในวัตถุ และการเข้าใจตัวตน ผลลัพธ์คือศิลปะที่ผสมผสานความงาม ความคิด และจิตวิญญาณ จนเกิดภาวะ Sublime แห่งการตระหนักรู้ชีวิตโดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างผลงาน “วัตถุกับชีวิต”

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด “วัตถุกับชีวิต” จำนวน 4 ชิ้น โดยมีรายละเอียด ผลงานชิ้นที่ 1 ชื่อภาพ สัญญาแห่งความตาย หมายเลข 1ขนาด 125 x 155 cm. เทคนิค Oil on linen

ภาพ 2 สัญลักษณ์แห่งความตาย หมายเลข 1

การกำหนดแนวเรื่อง การผูกเรื่องราวในภาพ ในภาพประกอบไปด้วยโครงกระดูกมนุษย์ในส่วนของอุ้งเชิงกราน กระดูกส่วนหัวของสัตว์ กระจัดกระจายโดยมีวัตถุที่เป็นเหรียญเงินตรา กระสุนปืนหลากหลายชนิด เป็นพื้นล่าง อีกทั้งยังกระจัดกระจายไปด้วยของมีค่าอีกมากมาย เช่น นาฬิกา แผ่นทองที่แกะสลักเป็นประติมากรรมนูนต่ำรูปทหารถือปืนจำนวนหนึ่ง สีสน โดยมีการสื่อเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของวัตถุนิยมและอำนาจ ซึ่งบางครั้งเป็นสิ่งที่มาคู่กัน ในสังคมปัจจุบันการมาซึ่งอำนาจนั้นจำเป็นที่จะต้องมียศฐมาเป็นส่วนส่งเสริมให้อำนาจนั้นยิ่งใหญ่ ยิ่งมีวัตถุมากเท่าใดอำนาจก็จะมากขึ้นไปด้วย เปรียบเสมือนสังคมการเมืองในปัจจุบัน นักการเมือง ข้าราชการ ที่เป็นผู้ขับเคลื่อนสังคม เป็นผู้ปกครองบ้านเมือง มักมีการครอบครองวัตถุที่มีมูลค่ามหาศาล เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่และการมีอำนาจ มากกว่าการบริหารบ้านเมืองอย่างมีคุณธรรม การใช้วัตถุเป็นเครื่องแสดงอำนาจนั้นนอกจากชนชั้นปกครอง นักการเมืองแล้วปัจจุบันชนชั้นกลางคนธรรมดาที่เริ่มที่จะแสดงอำนาจการมีตัวตนในสังคมผ่านการครอบครองวัตถุที่ทำให้ตนรู้สึกเหนือกว่าผู้อื่น มากกว่าการแสดงความดี ความมีคุณธรรมซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มองว่าเป็นที่ประจักษ์น้อยกว่าการแสดงวัตถุ

ผลงานชิ้นที่ 2 ชื่อภาพ สัญลักษณ์แห่งความตาย หมายเลข 2 ขนาด 152.4 x 101.6 cm.เทคนิค Oil on Linen

ภาพ 3 สัญลักษณ์แห่งความตาย หมายเลข 2

การกำหนดแนวเรื่อง การผูกเรื่องราวในภาพผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบ สัญลักษณ์ใน 2 ส่วนคือ หัวกะโหลกมนุษย์ เปรียบเหมือนความเป็นมนุษย์ที่เมื่อสิ้นลมแล้วมนุษย์ทุกคนจะเหลือแค่เพียงโครงกระดูก ถึงแม้ตอนมีชีวิตอยู่มนุษย์จะมีร่างกาย ผิวหนัง กล้ามเนื้อ อวัยวะรูปพรรณสวยงามเพียงใด แต่สุดท้ายแล้วเราทุกคนมีเพียงโครงกระดูกที่เหมือนกัน

ผลงานชิ้นที่ 3 ชื่อภาพ สัญลักษณ์แห่งความตาย หมายเลข 3 ขนาด 152.4 x 101.6 cm.เทคนิค Oil on Linen

ภาพ 4 สัญลักษณ์แห่งความตาย หมายเลข 3

การกำหนดแนวเรื่อง การผูกเรื่องราวในภาพ ภาพนี้เป็นการนำเสนอสัญลักษณ์เรื่องสังขารของมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งปวง ในภาพนำเสนอภาพสองด้านคือด้านที่เป็นประติมากรรมรูปคนตามแบบฉบับกรีก-โรมัน อีกด้านเป็นภาพกะโหลกศีรษะมนุษย์ ผู้วิจัยใช้ภาพประติมากรรมลอยตัวในรูปแบบกรีก-โรมัน เนื่องจากแนวคิดในสมัยกรีกมีความยึดมั่นในหลักการอุดมคติและการการนับถือความสมบูรณ์แบบ หากมีครอบครัวใดให้กำเนิดทารกที่มีความผิดปกติผู้เป็นพ่อแม่สามารถกำจัดทิ้งได้ทันที ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบความเป็นมนุษย์ที่เสียดความสมบูรณ์แบบไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของรูปลักษณ์หรือวัตถุนอกกาย กับประติมากรรมของยุคกรีกที่มีแนวคิดด้านอุดมคติเช่นเดียวกัน ส่วนอีกด้านเป็นภาพกะโหลกศีรษะมนุษย์ สื่อสารเรื่องของความไม่เที่ยง ความเป็นอนิจจังของร่างกายมนุษย์ถึงแม้จะมีความสมบูรณ์แบบเพียงใดสุดท้ายก็เหลือเพียงโครงกระดูกเช่นกัน

ผลงานชิ้นที่ 4 ชื่อภาพ สัญญะแห่งความตาย หมายเลข 4 84.1. x 59.4cm. เทคนิค Oil on Copper plate

ภาพ 5 สัญญะแห่งความตาย หมายเลข 4

ภาพนี้นำเสนอเรื่องของรูปที่ไม่อนิจจัง รูปขันธ์ หมายถึง กองรูป ส่วนที่เป็นร่างกาย พหุติกรรม คุณสมบัติต่าง ๆ ของร่างกาย และส่วนประกอบที่เป็นรูปธรรมทั้งหมด รูป เมื่อร่างกายแก่ เราก็ห้ามความแก่ไม่ได้ เมื่อเจ็บก็ห้ามมันไม่ได้ เมื่อตายก็ห้ามไม่ได้ โครงกะโหลกมนุษย์เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงร่างกายของมนุษย์ที่ปราศจากเนื้อหนังมังสา ห่อหุ้ม มนุษย์มักจะยึดติดกับรูปลักษณะภายนอกและสิ่งที่เป็นวัตถุนอกกาย แก้วแหวนเงินทองที่เป็นกิเลสตัณหา จากภาพเป็นโครงกระดูกศีรษะมนุษย์ที่มีสีเหลืองทองซึ่งผู้วาดต้องการสื่อสารเรื่องของคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ว่าแท้จริงแล้วนั่นสิ่งที่มีมนุษย์ทุกคนมีเหมือนกันหมดคือโครงกระดูกซึ่งสุดท้ายก็จะสูญสลายไปตามกาลเวลา

จากการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2 มิติ ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดคอนเซ็ปชวลอาร์ต (Conceptual Art) หรือศิลปะเชิงแนวคิด พุทธศิลป์ หลักไตรลักษณ์ หลักสุนทรียศาสตร์และแนวคิดวัตถุนิยม (Materialism) อีกทั้งจากการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการเรียนการสอน และคุณค่าคุณค่าด้านอารมณ์และจิตใจแบ่งหัวข้อในการสรุปผลการวิจัยเป็น ดังนี้

การสรุปผลการวิจัย จะหลักตามหลักการสรุปผลของระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการพรรณนา (Descriptive writing) ประกอบภาพผลงานจิตรกรรม 2 มิติ ชุด “วัตถุกับชีวิต”

ประเด็นที่ 2 คุณค่าทางด้านอารมณ์และจิตใจที่ส่งผลต่อทักษะในการทำความเข้าใจในตัวเอง

คุณค่าทางด้านอารมณ์และจิตใจอันเกิดจากการฝึกปฏิบัติทางศิลปะ (Art practice) ผ่านการสร้างสรรค์ผลงาน ชุด “วัตถุกับชีวิต” อันส่งผลต่อความเข้าใจในตัวเอง แสดงให้เห็นถึงสภาวะทางจิตใจซึ่งเป็นการเปิดเผยแสดงตัวตน ค้นหาตัวตน และรู้จักตัวตนไปพร้อม ๆ กัน สำหรับคุณค่าที่เกิดจากการตีความของหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ความไม่เที่ยง กล่าวคือมนุษย์เมื่อตายไปแล้วแต่โครงกระดูกของเราร่างกายของเราไม่สามารถเอาไปได้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอโครงกระดูกมนุษย์และสัตว์เพื่อสื่อถึง ความไม่เที่ยง ความตายและความไม่แน่นอนของชีวิต ทุกสิ่ง ความทนอยู่ไม่ได้ ผ่านรายละเอียดของภาพในส่วนที่เป็นโครงกระดูกมีกำลังเอื้อมไปจับกองเงิน เป็นความทุกข์ของการมีกิเลสความอยากได้ในวัตถุนอกกาย และอนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน ทุกสิ่งเป็นการถูกปรุงแต่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอำนาจบาปมี ฐานะ ล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์เราเองปรุงแต่ง สุดท้ายแล้ว อำนาจ ฐานะที่มนุษย์ชวนขวายอยากได้อยากมี เป็นเพียงสิ่งที่เรากำหนดขึ้นมาเอง ความตายจะพรากทุกอย่างไปจากเราเหลือเพียงเถ้ากระดูกที่รอวันสูญสลาย

ประเด็นที่ 3 ระบบการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะใหม่ และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระบบการเรียนรู้และการเสริมสร้างทักษะใหม่ในมุมมองของผู้สร้างสรรค์ คือการปรับวิธีการให้สอดคล้องกับการนำเทคนิคดั้งเดิมมาใช้ ขั้นตอนการทำงานที่ละเอียดและซับซ้อน ตั้งแต่การเตรียมพื้น การไล่ระดับสี เรื่อยไปจนถึงการเคลือบสีในขั้นสุดท้ายไปสู่การถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจ และสามารถสร้างสรรค์งานได้ด้วยตัวเองนั้น ผู้สร้างสรรค์ซึ่งจำเป็นต้องหาเครื่องมือในการถ่ายทอดที่ตรงกับยุคสมัยและวัยของผู้เรียน ผ่านการผลิตสื่อการสอนที่ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ การอธิบายขั้นตอน อุปกรณ์และวิธีการด้วยวีดิทัศน์ แล้วนำเสนอบน YouTube เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์ ก็ไม่อาจทิ้งเรื่องการลงมือปฏิบัติจริงได้ ผู้วิจัยจึงยังให้ความสำคัญต่อการสาธิตและดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิดกับผู้เรียน ระบบการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะใหม่และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ระบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นหาแรงบันดาลใจ การสังเกตชิ้นงาน พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในห้องเรียน จากนั้นได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติงานจริง ทำสุดได้นำเสนอชิ้นงานของตนเอง ผู้เรียนได้เสริมสมรรถนะของตนเอง ได้แก่ การวางแผน (Planning) เวลาและแรงขับในงาน (Time and Effect) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และการสื่อสาร (Communication)

ข้อเสนอแนะ

ควรนำเสนอเรื่องเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับทุกช่วงวัย และควรนำเทคนิคทางจิตรกรรมดั้งเดิมอื่นมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- จิระพัฒน์ พิตรปรีชา. (2552). *โลกศิลปะ ศตวรรษที่ 20*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
- ชลุต นิยมเสมอ. (2559). *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- สุชาติ เถาทอง. (2545). *ศิลปะ ทัศนศิลป์ ม.1*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2551). *แนวทางการสอนและสร้างสรรค์ จิตรกรรมชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.